

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Balla Antal*

Cím: *Irányi Dániel*

Forrás: *Pesti Hírlap*

Bp *1942. X. 3.*

Osztályozás	
Tárgy	<i>92</i>
Hely	<i>Irányi Dániel</i>
Idő	<i>"1942"</i>
Személy	

Irányi Dániel

Halálának ötvenéves évfordulója alkalmából

November 2-án volt ötven esztendője, hogy elhunyt Irányi Dániel, az „Országos 48-as párt” megalapítója és vezére. Egész életét szinte csodálatos odaadással és önzetlenséggel teljesen a közügyeknek szentelte és az eszme mellett, melynek fiatal korában harcosául szegődött, haláláig rendületlenül kitartott.

Irányi Dániel az asszimilációnak is szinte klasszikus példája. A Vadrégényes Szepesség adta őt az országnak mint Hunfalvi Pált, Grünwald Bélát és a múlt századi magyar tudomány és közélet annyi kiváló emberét. (Családi nevén Habshuh-nak hívták.) Egész fiatalon nagy lelkesedéssel részt vett Pesten a szabadelvű ifjuság mozgalmában és mint a Lipótváros képviselője tagja lett az első népképviselői alapon megválasztott országgyűlésnek. Tántoríthatatlan hive és legodaadóbb tisztelője volt Kossuthnak, aki saját eszményeinek, politikai céljainak legigazibb képviselőjét öbénne látta. Irányi valóban leghibeőbb embere volt Kossuthnak. Amikor a kormány áttette székhelyét Debrecenbe, Irányi a felvidéki kormánybiztosságot vette át. De részt vett közben a dereceni politikai életben is és cikkeket írt a Debreczeni Lapokba. A szélsőbaloldali Madarász József-féle körhöz tartozott, amely követelte a trónfosztást.

(Hely) (Idő) (Köt. v. füz.) (Cím)
tast. Világos után követte az emigrációba Kossuthot s a kettejük közötti bizalmas és baráti viszony egész életükben rendületlen maradt. Pulszkyval és gróf Teleki Lászlóval, Jósika Miklóssal, Nemeskéri Kiss Pállal és Klapkával együtt az emigráció egyik legtevékenyebb és legbuzgóbb tagja volt. Kossuth Lajos irataiban egész sereg levelet találunk, melyet a nagy száműzött hozzá írt, vagy amelyeket ő intézett hozzá. Viszonyuk teljesen bizalmas volt, ami nagy szó Kossuthnál, aki nem egykönnyen tudott felmelegedni az emberek iránt. Amikor Bismarck a Kossuth-féle emigrációt (1866-ban) Ausztria elleni harcában felhasználta, Kossuth Irányi Dánielt küldte külön bizalmas megbízatással Németországba.

Igazán nagy és szép szerep a 67-es kiegyezés után várt Irányira és senki sem volt alkalmasabb, mint ő, annak a betöltésére. A 67-es rendszer s a Deák- és Andrássy-féle nagy kiegyezési mű 1875-ben a fúzióval megszilárdult. S kialakult végleg az a párturalom, amely hosszú évtizedeken át szinte rendíthetetlen tekintéllyel kormányzott. Szükség volt erős ellenzéki pártra, amely a 67-es félállamisággal szemben a teljes államiságot s a megcsonkított nemzeti jogokkal szemben azoknak teljeségét követelje.

Éz a hivatás Irányi Dániel párt-

jára, az országos 48-as pártra várt. Szükség volt azon kívül egy erős ellenzékre már azért is, hogy a sokszor túljóhis s a Béccsel szemben engedékeny kormányzópartot ellenőrizze. Az ország 67 után nagy társadalmi átalakuláson ment keresztül. A nagyszerű magyar közép-nemesi osztály, amely megvalósította a reformokat, a szabadságharcban pedig a kivívott jogokat megvédelmezte, elszegényedett. Ez az átalakulás nagy hirtelenséggel ment végbe. A valamikor független birtokos közép-nemesség a számára nyitva álló közhivatalokba tödült és kiszolgált a párturalom formájában jelentkező államhatalmat. De az idők szelleme is teljesen megváltozott. A nagy eszmék, a nagy szenvedélyek kora elmúlt; a jelszavak, melyek az 1848 előtti nemzedéket lázba hozták, elveszítették varázshatalmukat. A természet a gazdasági élet, vállalat alapítás és vagyonosodás a kor jelszava. Ez nemcsak nálunk van így, hanem mindenütt egész Nyugat-Európában. Ez a kor a vagyonosodás jelszavát hangoztató manchesteri liberalizmus fénykora.

Irányi Dániel rendíthetetlen hittel képviselte a 48-as idők idealizmusát és képviselte egyuttal azoknak az alföldi paraszti tömegeknek nézeteit, amelyeknek zöme sohasem mondott le a függetlenség vágyáról. Kossuth Lajos és Deák Ferenc mellett (akivel Kossuth a közjogi kérdésben nem értett egyet),

o a magyar szabadelvűség legustább, legeredményibb lelki képviselője. Nem szabad őt a világért sem azonosítanunk a liberalizmus napjainkban nem ok nélkül szidott materialista irányával. Irányi Dániel volt az, aki 1885-ben az országgyűlésen a kötelező munkásbiztosítás törvénybe iktatását indítványozta. Olyan időpontban tette ezt, amikor a szociális gondolatnak még hírehamva sincs Magyarországon. A nagy egyházpolitikai reformot, melyet Deák és Kossuth is úgy tekintettek, mint a 48-iki törvényalkotás logikus betetőzését, voltaképpen már ő pendítette meg elsőnek az 1865—68-iki országgyűlésen. Amikor 1890-ben Csáky miniszter híres elkeresztelesi rendelete megjelent, Irányi terjesztett be határozati javaslatot az állami anyakönyvvezetésről és a kötelező polgári házasságról. Ezt a nagy reformot — a szabadelvű korszak legszabadelvűbb alkotását — Wekerle és Szilágyi Dezső valósították meg a most következő nagy parlamenti harcokban, melyeknek végét Irányi már nem érte meg.

Irányi Dániel szegény, szerény viszonyok között élő ember maradt, de elveit, meggyőződéseit s erkölcsi függetlenségét fel nem adta. Ritka jellembeli tulajdonságaival kiérdemelte a szobrot, amelyet a fővárostól kapott és azt, hogy, most halálának ötvenedik évfordulóján fel-elevenítsük emlékét.

Balla Antal.